

USTAWA

z dnia 20 września 1984 r.

o Sądzie Najwyższym.

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. Sąd Najwyższy jest naczelnym organem sądownym w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

2. Sąd Najwyższy stoi na straży politycznego i społeczno-gospodarczego ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ochrania zdobycze ludu pracującego, własność społeczną oraz prawa i prawem chronione interesy obywateli.

3. Sąd Najwyższy sprawuje wymiar sprawiedliwości, strzeże praworządności ludowej oraz całą swoją działalnością rozwija i umacnia świadomość prawną obywateli.

Art. 2. 1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością wszystkich innych sądów w zakresie orzekania.

2. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawy w zakresie przekazanych szczególnymi przepisami.

3. Sąd Najwyższy zapewnia prawidłowość oraz jednolitość wykładni prawa i praktyki sądowej w dziedzinach poddanych jego właściwości.

4. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego informuje Radę Państwa o potrzebie podjęcia inicjatywy ustawodawczej lub ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni ustawy.

5. Sąd Najwyższy może opiniować projekty nadesłanych ustaw.

Art. 3. Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.

Art. 4. 1. W skład Sądu Najwyższego wchodzi: Pierwszy Prezes, prezesi oraz sędziowie Sądu Najwyższego.

2. Liczbę prezesów i sędziów Sądu Najwyższego ustala Rada Państwa.

3. Niekroć w ustawie jest mowa o sędziach Sądu Najwyższego, oznacza to także Pierwszego Prezesa i prezesów tego Sądu.

Art. 5. 1. Sąd Najwyższy dzieli się na izby: Cywilną i Administracyjną, Karną, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz Wojskową.

2. Izba Cywilna i Administracyjna sprawuje, w granicach i w trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądownym w sprawach cywilnych oraz w sprawach skarg na decyzje administracyjne.

3. Izba Karna sprawuje, w granicach i w trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądownym w sprawach karnych należących do właściwości sądów powszechnych.

4. Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sprawuje, w granicach i w trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądów i innych organów w sprawach ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych, a nadto w sprawach przekazanych na podstawie przepisów szczególnych.

5. Izba Wojskowa sprawuje, w granicach i w trybie określonym przez właściwe przepisy, nadzór nad orzecznictwem sądów wojskowych.

Art. 6. 1. W Sądzie Najwyższym czynne są: Biuro Orzecznictwa i Biuro Prezydialne, a w Izbie Wojskowej — Biuro Nadzoru Pozainstancyjnego.

2. Organizację Sądu Najwyższego określa statut nadany przez Radę Państwa.

Art. 7. Rada Państwa uchwała regulamin Sądu Najwyższego na wniosek Pierwszego Prezesa złożony po porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, a w części dotyczącej Izby Wojskowej — z Ministrem Obrony Narodowej. Regulamin określa w szczególności:

- 1) szczegółowy zakres właściwości izb oraz zakres działania Biura Orzecznictwa i Biura Prezydialnego,
- 2) zasady wewnętrznego postępowania Sądu Najwyższego,

3) postępowanie przed Najwyższym i Wyższym Sądem Dyscyplinarnym.

Art. 8. 1. Na czele Sądu Najwyższego stoi Pierwszy Prezes, który kieruje jego pracami.

2. Pierwszy Prezes pełni czynności przewidziane w ustawie, w przepisach procesowych oraz w statucie i regulaminie Sądu Najwyższego, a ponadto wykonuje w stosunku do Sądu Najwyższego czynności administracji sądowej.

3. Pierwszy Prezes może badać orzecznictwo sądowe w zakresie właściwości Sądu Najwyższego.

4. Pierwszy Prezes ma prawo wglądu w czynności Sądu Najwyższego; może w tym zakresie żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień i usterek.

5. Badanie orzecznictwa i wgląd w czynności Sądu Najwyższego nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Art. 9. 1. Prezesi Sądu Najwyższego są zastępcami Pierwszego Prezesa. Zakres i tryb pełnienia zastępstwa określa zarządzenie Pierwszego Prezesa.

2. Pracami każdej z izb Sądu Najwyższego kieruje jeden z prezesów tego Sądu, powołany do pełnienia tej funkcji przez Radę Państwa.

3. Do prezesa sprawującego kierownictwo izby stosuje się odpowiednio art. 8 ust. 2—5.

Art. 10. 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego informuje Sejm na jego żądanie o działalności Sądu Najwyższego.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa corocznie Radzie Państwa informację o działalności Sądu Najwyższego.

Art. 11. Sąd Najwyższy wydaje zbiór swoich orzeczeń zawierających rozstrzygnięcia ważniejszych zagadnień prawnych oraz uchwał wpisanych do księgi zasad prawnych.

Art. 12. Sędziowie Sądu Najwyższego i członkowie Biura Orzecznictwa oraz pracownicy administracyjni, pomocniczy i obsługi Sądu Najwyższego nie zrzeszeni w związkach zawodowych wybierają radę pracowniczą, której zadaniem jest ochrona i reprezentowanie interesów zawodowych i socjalnych, a także rozwijanie innej działalności, zmierzającej do poprawy warunków bytowych, socjalnych i kulturalnych.

Rozdział 2

Tryb wykonywania funkcji Sądu Najwyższego.

Art. 13. Sąd Najwyższy wykonuje swoje funkcje przez:

- 1) rozpoznawanie środków odwoławczych od orzeczeń sądowych stosownie do przepisów prawa procesowego.
- 2) rozpoznawanie rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń sądowych oraz, na mocy przepisów szczególnych, od orzeczeń innych organów.
- 3) podejmowanie uchwał zawierających wytyczne w zakresie wykładni prawa i praktyki sądowej w celu ujednoczenia orzecznictwa wszystkich sądów oraz

innych organów, których orzecznictwo jest poddane nadzorowi Sądu Najwyższego,

4) podejmowanie uchwał mających na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości lub których stosowanie wywołało rozbieżność w orzecznictwie,

5) podejmowanie uchwał zawierających rozstrzygnięcia zagadnień prawnych budzących poważne wątpliwości w konkretnej sprawie,

6) rozpoznawanie innych spraw należących do właściwości Sądu Najwyższego na mocy ustawy niniejszej lub na mocy innych ustaw.

Art. 14. 1. Sąd Najwyższy, w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów — niezależnie od innych uprawnień — wytyka uchybienie właściwemu sądowi lub innemu organowi. Sąd Najwyższy przed wytknięciem uchybienia może żądać stosownych wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na rozstrzygnięcie sprawy

2. O wytknięciu uchybienia Sąd Najwyższy zawiadamia kierownika właściwego sądu lub innego organu, a w wypadkach poważniejszych uchybień — także kierownika właściwego organu naczelnego.

Art. 15. W razie stwierdzenia w związku z rozpoznawaną sprawą poważnego uchybienia w czynnościach przedsiębiorstwa państwowego albo innej państwowej lub społecznej jednostki organizacyjnej, Sąd Najwyższy zawiadamia o stwierdzonym uchybieniu organ założycielski danego przedsiębiorstwa lub nadrzędną jednostkę organizacyjną, a w miarę potrzeby — również Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 16. Sędziowie Izby Wojskowej nie biorą udziału w rozpoznawaniu środków odwoławczych ani rewizji nadzwyczajnych, do których rozpoznania jest właściwa inna izba, a sędziowie innych izb nie biorą udziału w rozpoznawaniu środków odwoławczych ani rewizji nadzwyczajnych podlegających właściwości Izby Wojskowej.

Art. 17. 1. Uchwały zawierające wytyczne przewidziane w art. 13 pkt 3 Sąd Najwyższy podejmuje w składzie całej izby, w składzie połączonych izb lub w pełnym składzie Sądu Najwyższego.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, Sąd Najwyższy podejmuje na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości lub Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

3. Pierwszy Prezes kieruje wniosek do rozpoznania przez jeden ze składów określonych w ust. 1.

Art. 18. 1. Uchwały przewidziane w art. 13 pkt 4 Sąd Najwyższy podejmuje w składzie siedmiu sędziów, w składzie całej izby, w składzie połączonych izb lub w pełnym składzie Sądu Najwyższego.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, Sąd Najwyższy podejmuje na wniosek Pierwszego Prezesa lub prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a ponadto: w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych — Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, w sprawach z zakresu prawa administracyjnego — Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, w

sprawach z zakresu prawa wynalazczego — Prezesa Urzędu Patentowego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

3. Pierwszy Prezes kieruje wnioskiem do rozpoznania przez jeden ze składów określonych w ust. 1.

4. Skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego może przedstawić zagadnienie prawne do rozpoznania pełnemu składowi izby, a izba — do rozpoznania przez połączone izby albo przez pełny skład Sądu Najwyższego.

Art. 19. 1. Do przedstawienia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 13 pkt 5 zagadnień prawnych uprawnione są określone w przepisach szczególnych sądy oraz składy orzekające Sądu Najwyższego.

2. Jeśli zagadnienie prawne przedstawił do rozstrzygnięcia skład trzech lub pięciu sędziów Sądu Najwyższego, uchwałę przewidzianą w art. 13 pkt 5 podejmuje skład siedmiu sędziów, a gdy zagadnienie prawne przedstawił skład siedmiu sędziów — skład całej izby.

3. W innych wypadkach niż określone w ust. 2 uchwały przewidziane w art. 13 pkt 5 podejmuje Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów. Skład ten może przedstawić zagadnienie do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów.

Art. 20. 1. W posiedzeniu pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz w posiedzeniu składu izby albo składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego mogą brać udział organy wnoszące o podjęcie określonej uchwały lub w ich zastępstwie osoby przez nie upoważnione do takiego udziału. Nie dotyczy to posiedzeń, na których Sąd Najwyższy rozpoznaje zagadnienia prawne, przedstawione do rozstrzygnięcia przez uprawnione do tego sądy.

2. W posiedzeniach pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby udział Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub jego zastępcy jest obowiązkowy. W pozostałych składach obowiązkowy jest udział prokuratora lub wiceprokuratora Prokuratury Generalnej, a w Izbie Wojskowej — prokuratora lub wiceprokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej.

Art. 21. 1. Do podjęcia uchwały przez pełny skład Sądu Najwyższego, przez skład połączonych izb oraz pełny skład izby wymagana jest obecność co najmniej $\frac{2}{3}$ sędziów każdej z izb.

2. Uchwały podejmowane są w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów, a w razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Art. 22. 1. Właściwy skład Sądu Najwyższego może z uzasadnionych przyczyn odmówić podjęcia uchwały, a w szczególności — jeżeli nie zachodzi potrzeba wyjaśnienia wątpliwości.

2. W wypadku cofnięcia wniosku Sąd Najwyższy pozostawia go bez rozpoznania.

Art. 23. 1. Uchwały przewidziane w art. 13 pkt 3, zawierające wytyczne w zakresie wykładni prawa i praktyki sądowej, wiążą wszystkie sądy oraz inne organy, których orzecznictwo zostało poddane nadzorowi Sądu Najwyższego.

2. Uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby z chwilą ich

podjęcia uzyskują moc zasad prawnych. Skład siedmiu sędziów może postanowić o nadaniu jego uchwale mocy zasady prawnej.

3. Zasady prawne wiążą wszystkie składy orzekające w Sądzie Najwyższym.

Art. 24. 1. Jeżeli jakkolwiek skład Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia pełnemu składowi izby.

2. Odstąpienie od zasady prawnej uchwalonej przez izbę, przez połączone izby albo przez pełny skład Sądu Najwyższego wymaga ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały odpowiednio przez właściwą izbę, połączone izby lub pełny skład Sądu Najwyższego.

3. Jeżeli skład jednej izby Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez inną izbę, rozstrzygnięcie następuje w drodze uchwały obu izb. Izby mogą przedstawić zagadnienie prawne do rozpoznania przez pełny skład Sądu Najwyższego.

Art. 25. 1. Opracowywanie opinii, o których mowa w art. 2 ust. 5, Pierwszy Prezes zleca Biuru Orzecznictwa.

2. Do opracowywania opinii dotyczących projektów aktów prawnych o szczególnym znaczeniu Pierwszy Prezes może powoływać odpowiednie zespoły sędziowskie.

Art. 26. Czynności urzędnicze spełniają pracownicy administracyjni, a inne czynności — pracownicy pomocniczy i obsługi Sądu Najwyższego.

Rozdział 3

Niezawisłość sędziowska.

Art. 27. Sędziowie Sądu Najwyższego są w sprawowaniu swojego urzędu sędziowskiego niezawisli i podlegają tylko ustawom.

Art. 28. Niezawisłość sędziego nie wyłącza obowiązku spełniania zleceń w zakresie administracji sądowej. Sędzia może żądać, żeby zlecenie doręczono mu na piśmie.

Art. 29. 1. Sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa. Do wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej wolno podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

2. Do czasu rozstrzygnięcia wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności Wyższy Sąd Dyscyplinarny może polecić niezwłoczne zwolnienie sędziego zatrzymanego na gorącym uczynku.

3. W ciągu 7 dni od doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej przysługują organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu zażalenie do Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego. W tym samym terminie zainteresowanemu sędziemu przysługują zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej sądowej.

4. Za wykroczenia sędzia odpowiada tylko dyscyplinarnie.

Rozdział 4

Powoływanie i odwoływanie sędziów Sądu Najwyższego.

Art. 30. 1. Na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków sędziego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 3) jest nieskazitelnego charakteru,
- 4) ukończył wyższe studia prawnicze i uzyskał tytuł magistra prawa,
- 5) wyróżnia się wysokim poziomem wiedzy prawniczej oraz doświadczeniem zawodowym,
- 6) posiada przewidziane we właściwych przepisach kwalifikacje na stanowisko sędziowskie, a nadto wykazuje się co najmniej dziesięcioletnim okresem pracy lub służby na stanowisku sędziego, prokuratora, arbitra i radcy prawnego albo wykonywania zawodu adwokata lub pracy na samodzielnym stanowisku w organach administracji państwowej, z którym związana była praktyka prawnicza, zwłaszcza udział w orzekaniu.

2. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1 pkt 6, nie dotyczy profesorów nauk prawnych w polskich szkołach wyższych, w Polskiej Akademii Nauk oraz w innych placówkach naukowych i naukowo-badawczych.

3. Na stanowiska sędziowskie w Izbie Wojskowej mogą być powołani jedynie oficerowie zawodowi.

Art. 31. 1. Rada Państwa powołuje Sąd Najwyższy w pełnym składzie na okres lat pięciu.

2. Rada Państwa spośród sędziów Sądu Najwyższego powołuje Pierwszego Prezesa i prezesów Sądu Najwyższego oraz odwołuje ich z tych stanowisk.

Art. 32. Kandydatami do Sądu Najwyższego są:

- 1) sędziowie Sądu Najwyższego upływającej kadencji,
- 2) osoby, których kandydatury przedstawia Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 33. 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego przedstawia Radzie Państwa opinie odnośnie do osób wymienionych w art. 32 pkt 1.

2. Kandydatów na sędziów Sądu Najwyższego przedstawia Radzie Państwa Pierwszy Prezes spośród:

- 1) sędziów — w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości,
- 2) sędziów wojskowych oraz radców prawnych będących żołnierzami zawodowymi — w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej,
- 3) prokuratorów — w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a spośród prokuratorów wojskowych — także w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej,
- 4) innych zawodów prawniczych — w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

3. Co do wszystkich kandydatów Pierwszy Prezes zasięga opinii Kolegium Sądu Najwyższego.

4. Od każdego z kandydatów należy uzyskać zgodę na kandydowanie.

Art. 34. 1. Rada Państwa może powołać sędziów Sądu Najwyższego także spośród innych osób niż wymienione w art. 32.

2. W okresie kadencji Sądu Najwyższego Rada Państwa powołuje Pierwszego Prezesa i prezesów, a także sędziów Sądu Najwyższego na stanowiska opróżnione lub nowo utworzone na czas do końca kadencji.

Art. 35. 1. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz małżonkowie nie mogą być sędziami Sądu Najwyższego w tej samej izbie ani brać udziału w jednym składzie orzekającym, ani też bezpośrednio podlegać sobie służbowo.

2. Nie może być sędzią Sądu Najwyższego osoba, której małżonek wykonuje zawód adwokacki.

Art. 36. 1. Stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego nawiązuje się z chwilą doręczenia urzędowego zawiadomienia o powołaniu.

2. Sędzia powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska w ciągu czternastu dni od otrzymania urzędowego zawiadomienia o powołaniu, jeżeli nie oznaczono innego terminu.

3. W razie nie usprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska w terminie określonym w ust. 2, powołanie traci moc prawną; okoliczność tę stwierdza Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 37. 1. Obejmując stanowisko, sędzia Sądu Najwyższego składa wobec Pierwszego Prezesa ślubowanie według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście na powierzonym mi stanowisku sędziego Sądu Najwyższego przyczynić się do ugruntowania wolności, niepodległości i wszechstronnego rozwoju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, której wierności zawsze dochowam; stać na straży Jej politycznego, społecznego i gospodarczego ustroju, ochraniać zdobycze ludu pracującego, własność społeczną oraz prawa i prawem chronione interesy obywateli, strzec praworządności ludowej i umacniać świadomość prawną obywateli; obowiązki mego urzędu wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać bezstronnie według mego sumienia i zgodnie z przepisami prawa, dochować tajemnicy państwowej i służbowej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności, uczciwości i sprawiedliwości społecznej”.

2. Złożenie ślubowania odbywa się na posiedzeniu Kolegium Sądu Najwyższego.

3. Pierwszy Prezes składa ślubowanie wobec przewodniczącego Rady Państwa.

4. Ślubowania nie składają sędziowie Sądu Najwyższego ponownie powołani.

Art. 38. 1. Rada Państwa odwołuje sędziego Sądu Najwyższego, jeżeli:

- 1) zrzekł się swojego stanowiska,
- 2) podjął pracę na stanowisku, którego nie można łączyć ze stanowiskiem sędziego,
- 3) z powodu choroby, ułomności lub upadku sił stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Najwyższego,

- 4) nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków sędziego Sądu Najwyższego,
- 5) przekroczył siedemdziesiąt lat życia; Przewodniczący Rady Państwa na wniosek Pierwszego Prezesa lub z własnej inicjatywy może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska, nie dłużej jednak niż do końca kadencji.

2. Rada Państwa może odwołać sędziego Sądu Najwyższego, jeżeli z powodu choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia nie pełnił służby nieprzerwanie przez okres dłuższy niż rok; do okresu tego wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby wskutek choroby i płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył trzydziestu dni.

3. Wniosek o odwołanie sędziego Sądu Najwyższego składa Pierwszy Prezes, a gdy chodzi o sędziego Izby Wojskowej — w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Przed złożeniem wniosku o odwołanie z powodów określonych w ust. 1 pkt 3 i 4 oraz w ust. 2 Pierwszy Prezes zasięga opinii Kolegium Sądu Najwyższego oraz wysłuchuje wyjaśnień zainteresowanego, chyba że nie jest to możliwe.

4. Zrzeczenie się przez sędziego Sądu Najwyższego swego stanowiska może nastąpić bez podania powodów. Sędzia może jednak opuścić to stanowisko dopiero po otrzymaniu urzędowego zawiadomienia o odwołaniu.

5. Sędzia Sądu Najwyższego nie powołany na nową kadencję lub odwołany z powodów wymienionych w ust. 1 pkt 1 i 2 ma prawo powrócić na stanowisko zajmowane poprzednio lub otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeżeli nie ma innych przeszkód prawnych, jak również ma prawo uzyskać wpis na listę adwokatów bez ograniczeń przewidzianych w ustawie o adwokaturze w stosunku do innych sędziów.

Art. 39. Prawomocne orzeczenie właściwego sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby sędziowskiej pociąga za sobą z mocy prawa utratę stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 40. Sędzia Izby Wojskowej nie może być zwolniony z zawodowej służby wojskowej przed odwołaniem ze stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub przed utratą tego stanowiska.

Art. 41. 1. Na wniosek Pierwszego Prezesa Minister Sprawiedliwości może delegować na okres do trzech miesięcy w roku kalendarzowym sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziego sądu wojewódzkiego lub sędziego okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym. Delegowanie sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym wymaga porozumienia z prezesem tego Sądu.

2. Uprawnienie Ministra Sprawiedliwości określone w ust. 1 przysługuje odpowiednio Ministrowi Obrony Narodowej w odniesieniu do sędziów sądów wojskowych w zakresie delegowania tych sędziów do pełnienia czynności sędziowskich w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego.

3. Na wniosek Pierwszego Prezesa Minister Sprawiedliwości może delegować na czas nieokreślony sędziego sądu wojewódzkiego lub sędziego okręgowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych — za zgodą sędziego — do pełnienia czynności w Biurze Orzecznictwa.

Art. 42. 1. Sędziego Sądu Najwyższego, wyznaczonego według podziału czynności, może zastąpić bądź inny sędzia Sądu Najwyższego, bądź sędzia innego sądu delegowany do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym.

2. W składzie orzekającym Sądu Najwyższego może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu, delegowany do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym. Sędzia delegowany nie może być przewodniczącym.

3. Sędziowie delegowani do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym nie mogą uczestniczyć w posiedzeniach pełnego składu Sądu Najwyższego, połączonych izb i w posiedzeniach składu izby.

Rozdział 5

Obowiązki i prawa sędziów Sądu Najwyższego.

Art. 43. 1. Sędzia obowiązany jest wiernie służyć Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, sumiennie wypełniać obowiązki wynikające ze ślubowania sędziowskiego oraz stale podnosić poziom swej świadomości społecznej i wiedzy zawodowej.

2. Sędzia powinien w służbie i poza służbą strzec powagi sądu i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujemną godności sędziemu. Nie wolno mu brać udziału w takich wystąpieniach, które mogłyby osłabiać zaufanie do jego bezstronności i wierności Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 44. Czas pracy sędziego jest określony wymiarem jego zadań.

Art. 45. 1. Sędzia obowiązany jest zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których poza jawną rozprawą sądową powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko sędziowskie.

2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru Państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Pierwszy Prezes.

Art. 46. 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, sędziemu Sądu Najwyższego nie wolno obok piastowanego stanowiska sędziowskiego pozostawać w innym stosunku pracy, z wyjątkiem stosunku pracy profesora w szkole wyższej albo w placówce naukowo-badawczej.

2. Sędziemu nie wolno także podejmować innego zajęcia, które by przeszkadzało w pełnieniu obowiązków sędziowskich albo mogło uchybiać jego godności lub zachwiać zaufanie do jego bezstronności.

3. Podjęcie przez sędziego dodatkowego zajęcia wymaga zgody Pierwszego Prezesa.

Art. 47. Sędzia Sądu Najwyższego nie może być delegowany do pełnienia poza Sądem Najwyższym czynności sędziowskich ani administracyjnych, chyba że na to pozwala przepis szczególny.

Art. 48. 1. Wszelkie żądania, przedstawienia i zażalenia w sprawach związanych z jego stanowiskiem sędzieja może wnosić tylko w drodze służbowej.

2. W takich sprawach sędzia nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać tych spraw do wiadomości publicznej.

Art. 49. Sędzia powinien niezwłocznie zawiadomić Pierwszego Prezesa o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania.

Art. 50. Rada Państwa określa zasady wynagradzania sędziów Sądu Najwyższego i członków Biura Orzecznictwa.

Art. 51. 1. Sędziemu po 15 latach pracy przysługuje urlop dodatkowy w wymiarze 12 dni roboczych. Do okresu pracy, od którego zależy urlop dodatkowy, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w organach wymiaru sprawiedliwości, a także inne okresy pracy, jeżeli przysługiwał z tytułu tego zatrudnienia urlop dodatkowy.

2. Sędziemu może być na jego wniosek udzielony płatny urlop dla poratowania zdrowia lub załatwienia ważnych spraw osobistych i rodzinnych.

3. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy, a z innych przyczyn — jednego miesiąca w ciągu roku kalendarzowego.

4. Urlop dla poratowania zdrowia nie może być udzielony, jeżeli sędzia nie pełnił służby przez jeden rok z powodu choroby. Przy obliczaniu rocznego okresu niepełnienia służby z powodu choroby stosuje się art. 38 ust. 2.

5. W okresie nieobecności w pracy z powodu choroby sędzia otrzymuje wynagrodzenie, nie dłużej jednak niż przez okres jednego roku.

Art. 52. Sędzia, któremu przyznano zaopatrzenie emerytalne lub rentowe, może używać dotychczasowego tytułu z dodawaniem określenia „emerytowany”.

Art. 53. 1. W sprawach o roszczenia wynikające ze stosunku służbowego sędziów Sądu Najwyższego i sędziów członków Biura Orzecznictwa właściwa jest droga służbowa. Od decyzji Pierwszego Prezesa sędziemu Sądu Najwyższego i sędziemu członkowi Biura Orzecznictwa przysługuje odwołanie do Przewodniczącego Rady Państwa.

2. Osobom wymienionym w ust. 1 w sprawach o roszczenia ze stosunku służbowego nie przysługuje droga sądowa.

Rozdział 6

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 54. 1. Za przewinienia służbowe i uchybienia godności urzędu sędzia Sądu Najwyższego odpowiada dyscyplinarnie.

2. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym stanowiska sędziowskiego.

Art. 55. 1. Po upływie jednego roku od chwili czynu nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, a w razie wszczęcia — ulega ono umorzeniu.

2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie przewidziane w przepisach Kodeksu karnego.

Art. 56. 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) usunięcie z zajmowanego stanowiska,
- 4) wydalenie ze służby sędziowskiej.

2. Kara dyscyplinarna nagany lub usunięcia z zajmowanego stanowiska pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania w ciągu lat trzech oraz niemożność uzyskania w tym okresie utraconego stanowiska.

Art. 57. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego powołane są sądy dyscyplinarne:

- 1) w pierwszej instancji — Wyższy Sąd Dyscyplinarny, który orzeka w składzie trzech sędziów Sądu Najwyższego,
- 2) w drugiej instancji — Najwyższy Sąd Dyscyplinarny, który orzeka w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego.

Art. 58. 1. Rewizję nadzwyczajną do Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawach określonych w art. 54 może wnieść:

- 1) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego — od orzeczenia dyscyplinarnego Wyższego i Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego,
- 2) Minister Obrony Narodowej — od orzeczenia dyscyplinarnego dotyczącego sędziego Sądu Najwyższego Izby Wojskowej.

2. Rewizję nadzwyczajną na niekorzyść obwinionego można wnieść tylko w terminie sześciu miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia.

3. Niedopuszczalna jest rewizja nadzwyczajna od orzeczenia Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego, zapadłego w następstwie rozpoznania rewizji nadzwyczajnej.

4. Rewizję nadzwyczajną od orzeczenia Najwyższego i Wyższego Sądu Dyscyplinarnego rozpoznaje Najwyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie siedmiu sędziów, z wyłączeniem sędziów, którzy wydali zaskarżone orzeczenie. Rewizję nadzwyczajną od orzeczenia innych sądów dyscyplinarnych rozpoznaje Najwyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie trzech sędziów.

Art. 59. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego może nastąpić na wniosek Pierwszego Prezesa, jeżeli umorzenie postępowania albo wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa, albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub od wydania wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej.

Art. 60. 1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na korzyść skazanego może nastąpić nawet po jego śmierci, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogą uzasadniać uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej.

2. W razie śmierci skazanego wniosek o wznowienie złożyć może: małżonek, jego krewni w linii prostej, rodzzeństwo, przysposabiający lub przysposobiony oraz rzecznik dyscyplinarny.

Art. 61. Zgromadzenie Ogólne wybiera spośród sędziów Sądu Najwyższego członków Wyższego Sądu Dyscyplinarnego w liczbie co najmniej dwunastu, w tym czterech zastępców przewodniczącego, a przewodniczącego tego Sądu — spośród prezesów Sądu Najwyższego.

Art. 62. Zgromadzenie Ogólne wybiera spośród sędziów Sądu Najwyższego członków Najwyższego Sądu Dyscyplinarnego w liczbie dwunastu, w tym dwóch zastępców przewodniczącego, a przewodniczącego — spośród prezesów Sądu Najwyższego.

Art. 63. Wyższy Sąd Dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne, dyscyplinarne lub o ubezwłasnowolnienie.

Art. 64. 1. Jeżeli zatrzymano sędziego Sądu Najwyższego z powodu schwywania na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa albo jeżeli ze względu na rodzaj czynu dokonanego przez sędziego powaga sądu lub istotne interesy służbowe wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych, Pierwszy Prezes może zarządzić natychmiastową przerwę w jego czynnościach służbowych aż do czasu wydania stosownej uchwały przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

2. O zarządzeniu tym Pierwszy Prezes zawiadamia Wyższy Sąd Dyscyplinarny, który niezwłocznie wydaje uchwałę w przedmiocie zawieszenia sędziego w czynnościach służbowych lub uchylenia zarządzenia o przerwie w czynnościach służbowych.

Art. 65. Zawieszenie ustaje z mocy prawa z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania dyscyplinarnego, chyba że sąd dyscyplinarny uchylił je wcześniej.

Art. 66. 1. W wypadkach przewidzianych w art. 29 oraz w przedmiocie zawieszenia lub uchylenia zarządzenia o przerwie, o której mowa w art. 64 ust. 1, Wyższy i Najwyższy Sąd Dyscyplinarny wydają uchwały na posiedzeniu po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego oraz zainteresowanego sędziego, chyba że nie jest to możliwe.

2. Na uchwałę o zawieszeniu przysługuje sędziemu zażalenie, a rzecznikowi dyscyplinarnemu — także na uchwałę o uchyleniu zarządzenia o przerwie.

3. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania uchwały.

4. Zażalenie rozpoznaje Najwyższy Sąd Dyscyplinarny.

Art. 67. Oskarżycielem przed Najwyższym i Wyższym Sądem Dyscyplinarnym jest rzecznik dyscyplinarny powołany spośród sędziów Sądu Najwyższego stosownie do art. 73 pkt 2.

Rozdział 7

Organy kolegiałne Sądu Najwyższego.

Art. 68. W Sądzie Najwyższym działają następujące organy kolegiałne: Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, zgromadzenia sędziów izb Sądu Najwyższego oraz Kolegium Sądu Najwyższego.

Art. 69. W posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego i zgromadzeń izb nie uczestniczą sędziowie delegowani do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym.

Art. 70. 1. Do zakresu działania Zgromadzenia Ogólnego należą:

- 1) omawianie raz do roku informacji Pierwszego Prezesa o całokształcie działalności Sądu Najwyższego oraz o istotnych problemach, wynikających z bieżącego orzecznictwa; w tych wypadkach do udziału w Zgromadzeniu Ogólnym Pierwszy Prezes może zapraszać kierowników naczelnych organów administracji państwowej i innych naczelnych i centralnych organów państwowych,
- 2) wysłuchiwanie raz do roku sprawozdań z działalności Kolegium Sądu Najwyższego oraz sądów dyscyplinarnych,
- 3) wybór na okres jednego roku sądów dyscyplinarnych,
- 4) rozpatrywanie innych spraw natury ogólnej na wniosek Pierwszego Prezesa lub z inicjatywy Kolegium Sądu Najwyższego.

2. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy Pierwszy Prezes.

3. Do zajęcia stanowiska lub powzięcia uchwały w jakiegokolwiek kwestii przez Zgromadzenie Ogólne niezbędna jest obecność co najmniej $\frac{2}{3}$ sędziów każdej z izb. O wynikach głosowania decyduje większość głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Art. 71. 1. Do zakresu działania zgromadzeń sędziów izb Sądu Najwyższego należą:

- 1) omawianie raz do roku informacji prezesa kierującego izbą o działalności tej izby i o istotnych problemach, wynikających z orzecznictwa izby; w tych wypadkach do udziału w zgromadzeniu izby prezes izby może zapraszać przedstawicieli organów, o których mowa w art. 70 ust. 1 pkt 1,
  - 2) wybór na okres jednego roku dwóch członków oraz jednego zastępcy do Kolegium Sądu Najwyższego.
2. Zgromadzeniu izby przewodniczy prezes izby.
3. Art. 70 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 72. 1. W skład Kolegium Sądu Najwyższego wchodzi: Pierwszy Prezes, prezesi Sądu Najwyższego, dyrektor Biura Orzecznictwa i dyrektor Biura Prezydzialnego oraz wybrani przez zgromadzenia izb sędziowie Sądu Najwyższego.

2. Na posiedzeniach Kolegium przewodniczy Pierwszy Prezes.

3. Uchwały Kolegium zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

4. Na posiedzenia Kolegium mogą być zapraszani przedstawiciele organizacji politycznych, społecznych i zawodowych.

Art. 73. Do zakresu działania Kolegium Sądu Najwyższego należą:

- 1) ustalanie na okres roczny podziału czynności, polegającego w szczególności na przydzieleniu sędziów do określonych izb i wydziałów,
- 2) powoływanie i odwoływanie rzecznika dyscyplinarnego i jego zastępców,

- 3) opiniowanie kandydatów na sędziów Sądu Najwyższego,
- 4) opiniowanie wniosków Pierwszego Prezesa o odwołanie sędziego Sądu Najwyższego,
- 5) opiniowanie kandydatów na stanowiska kierownicze w izbach i biurach Sądu Najwyższego,
- 6) opiniowanie podziału izb na wydziały, a Biura Orzecznictwa na działy,
- 7) opiniowanie projektu statutu organizacyjnego i regulaminu Sądu Najwyższego oraz zarządzenia Pierwszego Prezesa w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych jednostek administracji w Sądzie Najwyższym,
- 8) omawianie projektów informacji składanych Sejmowi i Radzie Państwa,
- 9) wypowiedzanie się na wniosek Pierwszego Prezesa i prezesów Sądu Najwyższego oraz z inicjatywy własnej w innych kwestiach dotyczących Sądu Najwyższego.

Rozdział 8

Przepisy szczególne, zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 74. Przepisy niniejszej ustawy stosuje się do Pierwszego Prezesa, prezesów i sędziów Sądu Najwyższego powołanych na czas kadencji 1982—1987.

Art. 75. W sprawach nie uregulowanych niniejszą ustawą do Sądu Najwyższego oraz do sędziów tego Sądu stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o ustroju sądów powszechnych, a w sprawach nie uregulowanych w tej ustawie — przepisy ustawy o pracownikach urzędów państwowych.

Art. 76. 1. Do organizacji oraz do zakresu i trybu działania Izby Wojskowej Sądu Najwyższego oraz do sędziów tej izby stosuje się odpowiednie przepisy o ustroju sądów wojskowych, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszej ustawy.

2. W sprawach określonych w art. 38 ust. 1 pkt 5, art. 44, art. 48, art. 50, art. 51 ust. 2—5 i art. 52 do sędziów Sądu Najwyższego Izby Wojskowej mają zastosowanie przepisy o służbie żołnierzy zawodowych oraz inne przepisy wojskowe.

Art. 77. W Kodeksie postępowania cywilnego wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 48 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie lub zaskarżonego w trybie rewizji nadzwyczajnej, nie może orzekać co do tej skargi lub tej rewizji.”

- 2) w art. 420 dodaje się § 3 i § 4 w brzmieniu:

„§ 3. Rozpoznawanie rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń Sądu Najwyższego następuje w składzie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego.

§ 4. Rozpoznawanie rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego następuje w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego”.

Art. 78. 1. Traci moc ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 11, poz. 54, z 1972 r. Nr 23, poz. 166, z 1974 r. Nr 39, poz. 231, z 1980 r. Nr 4, poz. 8 i z 1984 r. Nr 35, poz. 187).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie zachowują moc odpowiednie przepisy wykonawcze, wydane na podstawie ustawy wymienionej w ust. 1, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

Art. 79. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Szymanek*